

жінка заповнює прибиранням оселі. І прикладом цілісності або рівноправної взаємодії є спільне приготування вечері, спільне виховання дитини, що матиме надзвичайно сприятливий вплив на неї тощо. Вирішення будь-яких проблем зводиться не до сварок, а до спокійного обговорення з пошуком консолідованого рішення, яке задовольнить обох, тобто люди розуміють один одного. Без бажання і вміння зрозуміти одне одного складно буде досягти рівності. В допомогу, охочим подолати сімейні непорозуміння: у романі Харпер Лі «Вбити пересмішника» є дуже гарний вислів на цю тему: «Однажды он сказал – человека по-настоящему узнаешь только тогда, когда влезешь в его шкуру и походишь в ней». Це така сім'я, де рівноцінно і чоловік, і жінка виявляють повагу, турботу та підтримку. Така модель сімейних стосунків почала приживатися в Німеччині, хоча стандартна модель «чоловік-добувач, жінка-побут» ще має місце [4].

Висновок. Найпоширеніша модель традиційних сімейних стосунків у сучасному світі втрачає актуальність, оскільки вона має очевидні негативні наслідки, які впливають і на подружжя, і на дітей. Запропонована модель рівних сімейних обов'язків, а саме рівного розподілу часу на їх виконання, дозволяє зміцнити подружні стосунки, зменшити кількість розлучень, дати шанс перевантаженню у стилі життя «під одним дахом», усунути або мінімізувати додаткові стреси, від яких потерпає фізичне і психічне здоров'я людини. І якщо важко перенавчати дорослих людей, то потрібно якомога швидше починати з себе: виховувати своїх дітей на прикладі такої сім'ї, де лише в рівності та розумінні одне одного можна досягнути міцних, дружніх, довготермінових стосунків.

Список використаних джерел

1. Life expectancy and Healthy life expectancy Data by country. URL: <https://apps.who.int/gho/data/view.main.SDG2016LEXv?lang=en> (дата звернення 12.03.2021).
2. Супрун об'яснила, почему в Украине мужчины живут на 10 лет меньше женщин. URL: <https://tsn.ua/ru/zdorovya/suprun-obyasnila-pochemu-v-ukraine-muzhchiny-zhivut-na-10-let-menshe-zhenschin-1411581.html> (дата звернення 12.03.2021).
3. Насилие в отношении женщин. URL: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (дата звернення 14.03.2021).
4. Анатомия немецкого быта: как распределены роли мужчин и женщин. URL: <https://p.dw.com/p/33QLJ> (дата звернення 13.03.2021).

Киселиця С. В., к. філос. н., доцент
доцент кафедри філософії і суспільних наук ННІ економіки
Бокач В. Є., здобувачка вищої освіти 2 курсу гр. АЮ-191
ННІ права і соціальних технологій
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ

Однією з найактуальніших проблем новітньої України, яка в надзвичайно трагічних умовах обстоює своє право на свободу вибору/незалежність, є формування самодостатніх територіальних громад, гуманітарне підґрунтя яких – свідомі громадяни/люди з активною громадянською позицією. Розбудова суверенної держави уможливується лише за наявності чіткої розгалуженої системи місцевого самоврядування, що виступає основною ознакою демократії і необхідною умовою гуманізації соціуму. Акцентуємо на визнанні

громадянина найвищою цінністю цивілізованого суспільства, де влада, а ргіогі, має існувати не для чиновницького самообслуговування, а для служби народові як джерелу влади.

Світовий досвід свідчить, що тільки об'єднана загальнолюдськими цінностями територіальна громада може ефективно організувати колективну життєдіяльність. В Україні проблема самодостатності суб'єктів соціальної дії кілька десятиліть поспіль є найнагальнішим завданням і держави, і суспільства. Принцип їх самостійності, що гарантований Конституцією і низкою законів України («Про місцеве самоврядування в Україні», «Про звернення громадян», «Про інформацію», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Указом Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні», «Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки») знаходиться, фактично, у зародковому стані. Переважна більшість об'єднаних територіальних громад (ОТГ), маючи задеклароване державою право вирішувати всі нагальні питання місцевого значення, вочевидь не цілком на це спроможна. З огляду на попередню історію нашої країни, цей процес – суперечливий і надзвичайно складний як у соціально-психологічному, так і в політико-правовому вимірах. Кожна адекватна соціально активна людина розуміє, що волевиявлення може бути демократичним і вирішальним лише тоді, коли воно є вільним і відповідальним.

Надзвичайним чинником успішної розбудови громадянського суспільства є виховання «смаку» до активної громадянської позиції. Представницька демократія в Україні здійснюється народом під час виборів через делегування своїх повноважень органам влади кожні п'ять років. Але чи є волевиявлення тотожним громадянській свідомості, а відтак і відповідальній громадянській позиції? Вочевидь це є необхідною, але недостатньою умовою для особистісної та соціальної реалізованості. Народ, хоча і є визначальним політичним суб'єктом, все ж не несе конкретної юридичної відповідальності за хибне громадянське рішення. Коли будь-який учасник правочину [1] зрозуміє, що однією лише реалізацією виборчого права неможливо досягнути матеріального і духовного розквіту, то він усвідомить необхідність власного долучення до владних ініціатив, наполегливе намагання щоденно впливати на рішення влади. Це можна назвати **учасницькою демократією або демократією участі**, де розподіл повноважень між дієздатними суб'єктами доцільно розпочинати знизу вгору: на правовому рівні насамперед слід визначити повноваження місцевих органів, а потім – центральних органів влади. Тільки ці підстави дозволять розраховувати на успіх реформ.

Саме такою впливовою соціально-правовою формою взаємодії громадянина і влади в останні роки виявилися бюджети громадської участі, одним із яких став проект викладачів кафедри філософії і суспільних наук Національного університету «Чернігівська політехніка» (НУ «ЧП», на той час – ЧНТУ) «Залучення мешканців м. Чернігова до формування громадянського суспільства» у 2017 році. Його основне завдання – формування у кожного свідомого і дієздатного містянина мотивації, знань та вмінь, необхідних для відповідальної участі в життєдіяльності громади та заохочення максимальної кількості чернігівців до співпраці з органами державної влади і місцевого самоврядування.

В межах цього проекту проводилось соціологічне дослідження, спрямоване на відображення реального стану соціально-правової активності чернігівців. Досить переконливою (половина з тих, хто визначився і усвідомлює пріоритетність колективних інтересів по відношенню до індивідуальних) виглядає позиція містян, які вважають, що задля успішного вирішення актуальних проблем територіальної громади громадські організації та спілки повинні контролювати владу і лише близько п'ятої частини – активно

рекламувати свою діяльність і проводити культурно-розважальну і просвітницьку роботу серед населення [2].

Відповіді на ключові питання сьогодення, отримані в процесі дослідження громадянської позиції українців на зломі нашого регіонального досвіду, надають можливість зафіксувати позитивні тенденції в житті ОТГ. До таких можемо віднести: сприяння залученню мешканців міста Чернігова до формування громадянського суспільства через 1) волонтерську діяльність інтерв'юєрів, 2) створення студентами ННІ електронних та інформаційних технологій НУ «ЧП» програмного забезпечення для обробки результатів анкетування, 3) надання підстав для чернігівців, які були включені в репрезентативну вибірку, на більш серйозному аналітичному рівні замислитися над викликами сучасності, 4) можливість відчутти інтерес місцевої влади до думки містян (особливо на цьому наголошували респонденти у віковій групі «65 років і більше»), 5) створення оптимізуючих засад формування громадянської позиції у максимальній кількості учасників через колективну соціально-правову діяльність членів ОТГ в їх цільовій спрямованості на розбудову громадянського суспільства як у рідному місті, так і в новітній Україні. (Детальніше – [3]).

Доходимо висновку: будь-яка демократична держава завжди покладається на активну участь громадян в управлінні суспільством, «смак» до чого вже можемо спостерігати і в сучасній Україні. Таким чином, стратегічною програмою невинного поступу до цивілізаційної суб'єктності нашої країни має стати соціально-правове забезпечення громадських рухів, інституалізація суспільних комунікацій, розробка та впровадження ефективної управлінської доктрини, пропаганда і стимулювання відповідальної громадянської позиції. Це, звісно, потребує низки реформ. «Гнучка демократична модель управління державою, своєю чергою, може з колосальним коефіцієнтом корисної дії використовувати колективний розум і волю у вирішенні нагальних проблем сучасності, глобальних і локальних соціально-політичних проєктів. Чим консолідованішу позицію демонструє народ, тим більш підконтрольною і цивілізованою (моральною) стає влада, чим гнучкіша влада та мудріші чиновники й громадські діячі, тим більш політично грамотним стає народ і, як наслідок, формуються колективна відповідальність і громадянська свідомість» [4, с. 50].

Вищевикладене демонструє цілком прогнозовані результати громадської діяльності: розширення кола соціально зорієнтованих громадян; підвищення рівня громадянської свідомості та соціально-правової обізнаності членів ОТГ щодо владних і громадських ініціатив; залучення всіх верств населення до комунікації; збільшення сегменту містян, охочих до волонтерської діяльності; формування компетентності та навичок ведення публічних дискусій щодо актуальних питань життя міста; сприяння моніторингу громади щодо прозорості і виваженості управлінських рішень. Йдеться про повільне, складне, не дуже численне, але очевидне формування в нашій спільноті стійкого прошарку свідомих і відповідальних людей з активною громадянською позицією, які хочуть і, головне, можуть розумно управляти і собою, і референтною групою, і регіоном, і, в перспективі, державою.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України / Розділ IV. Правочини. Представництво. Глава 16. Правочини. Стаття 202. Правочин. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.03.2021).

2. Звіт Чернігівській міській раді про результати соціологічного дослідження «Моніторинг думки чернігівців щодо життєдіяльності місцевої громади та соціально-

політичної ситуації в Україні» (в межах проекту бюджету м. Чернігова 2017 року «Залучення мешканців м. Чернігова до формування громадянського суспільства»). Чернігів : Чернігівський національний технологічний університет, кафедра філософії і суспільних наук, 2017.

3. Киселиця С. В. Особливості формування громадянського суспільства в новітній Україні: регіональний досвід. *Modern Science – Moderní věda*. Praha, Česká Republika, 2020. № 10. С. 61-72.

4. Киселиця С. В. Громадська думка як морально-політичний регулятив людського буття. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2019. № 2(14). С. 42-51. DOI: 10.25140/2412-1185-2019-2(14)-42-51. URL: <https://psw.stu.cn.ua/uk/component/k2/item/564> (дата звернення: 13 березня 2021).
